

מחודש

פרשת וישלח

טעמים ששלח יעקב דוקא מלאכים ממש

**וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו אֵל עֵשָׂו אָחִיו אֲרֻצָּה
שְׂעִיר שָׂדֶה אֲדוֹם:** (בראשית לז, ד)

וישלח. כריך לדעת אומרו לפניו ללא לורך. גם למה הורכב לומר תיבת אחיו, כי ידוע הוא שעשו הוא אחיו. גם למה הורכב להזכיר ארצה שעיר שדה וגו', כי השליחות לא ישתנה אם יהיה שם או במקום אחר. ועוד דקדק לומר ארצה ולא אמר לארץ, והגם שאמרו ז"ל (יבמות יג): 'כל מקום שצריך למ"ד ונתחלפה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה] וכו', אף על פי כן הלל דבר הוא שגורס שינוי:

אבן כוונת הכתוב היא לתת טעם לאומרו **וישלח מלאכים**, למה ישתמש במשפטי עליון ללא לורך, כי יוכל עשות הדבר על ידי משפטי אדם גם בני איש, לזה אמר לפניו, פירוש ללא היותם לפניו, דן כי הורשה להשתמש בהם לאשר יצטרך להם, בדבר שאין יכול עשות על ידי בני אדם. ואמר כי הורכב להם ללא שהשליחות הוא אל עשו, והוא אדם גדול כידוע לפי דבריהם ז"ל (ב"ר עה יב), ושליחות אחרים אפשר שלא יחשיב אותם להשיצם. או אפשר שיקדים להכותם מבלי השג, ויבא על יעקב כאשר ידעה הנשר, מה שאין כן המלאכים. גם באמצעות שליחותם יפחד ורחצ לבבו בראותו כבא השמים, וכאומרו ז"ל (שם י) מהם לבושי אש ורוכבי סוסים וכו' ע"כ, שבה ירא לכל עשות רע:

ואומרו אל אחיו, פירוש טעם השתדלותו בשליחות זה בדרך שלום ורבות, ללא היותו אחיו, והיה חש שלא יכנס עמו במלחמה, שמה יעמדו לו זכות אבותיו:

או יראה על זה הדרכ, אל עשו שהוא שונא, אל אחיו שאינו שונא. פירוש שיעשו השליחות לערך אשר ימצאוהו, אם ימצאוהו שהוא שונא תהיה השליחות באופן אחד, ואם יראו כי הוא אחיו תהיה השליחות באופן אחר. ודבר זה לא יוכלו הבין זולת המלאכים, כי האנשים יכול להטעותם:

או יראה, שנתכוון להקדים לשלוח הוא שחזיו קודם שידע עשו מהזולת כי בא יעקב, על דרך אומרו ז"ל (שם ח) 'קדמיהו לרשע' וכו' וקדמה פניו (והל"ל ח יג), קדמיה לרשעא עד לא יקדמיהו. אשר על כן בחר לשלוח המלאכים שלא יצטרכו להליכה, ובמקום שהם שמה יעשו שליחותם, כי כל העולם כארבע אמותם. והוא אומרו וישלח [יעקב] מלאכים, הטעם לפניו אל עשו וגו', פירוש הם עודם עומדים לפניו והם עושים שליחותם אל עשו אחיו – הגם שהוא במקום רחוק. והוא אומרו ארצה שעיר, ולזה לא אמר לארץ, כי לא יצטרכו ללכת, אלא יחזרו פניהם וידברו עם עשו, ובמעמדם יעמודו ויחזרו לו התשובה, והבן. ואומרו שדה אדום פירוש, קודם שיאל ממקומו

פנינו וחידושי אור החיים הק'

יעקב החניף לעשו כדי שלא ילחם עמו

ויצו אותם לאמור בזה תאמרונו לארני לעשו בזה אמר עבדי יעקב וגו' (לז, ה). לזה צוה אליהם שיאמרו כי הוא אמר כדברים האלה, וקראו אדון עליו, שבזה יסיר קנאה ושנאה. ובזה נחה דעתי למה יזכיר יעקב עשו בשם אדון שלא בפניו, יגדיל עליו חלק הרע חס ושלוש, ולפי מה שכתבתי הם דברים הנאמרים לעשו, החניף לרשע כדי שלא יכנס עמו במלחמה:

דורון יעקב – בחשבון תק"ף כדי לשבר תוקפו

עזים מאתם וגו' (לז, טו). שמעתי ממורי זקני צוק"ל [רבי חיים בן עטר], שנתכוין יעקב בחשבון ששלח מבעלי חיים כחשבון שעיר שעולה בו תק"ף. ולזה שלח בחשבון עזים ורחלים ת"מ, וגמלים שלשים עם בניהם הם ששים, הרי ת"ק, פרות ופרים חמשים, אתונות ועירים שלשים, הרי תק"ף, לשבר תוקפו:

טעם לברכה שביקש יעקב מהמלאך

כי אם ברכתני: (לז, כז). ואומרו כי אם ברכתני, פירוש שלא יזקק מתקיעת ירכו. או לצד שהכיר בו היותו מלאך, השתדל שיברכהו:

כוחו של יעקב – שלחם עם מלאך

כי ראיתי אלהים פנים אל פנים וגו' (לז, לא). טעם התמיה לא שראה מלאך, והלא נגלה אליו קודם האלהים, אלא שלחם עם המלאך. והוא אומרו פנים אל פנים לשון מלחמה, על דרך אומרו (מ"ב יד ח) 'נתראה פנים':

ורחמיו על כל מעשיו

ולמקנהו עשה סבת על בן קרא שם המקום סבות: (לז, יז). ואם תאמר וכי בשביל שעשה שם יעקב סוכה יקרא למקום כן. אולי כי עשה דבר חדש בחמלתו על המקנה, מה שלא עשה כן אדם קודם, שיכין סוכה לבהמות, ולשינוי חדש קרא המקום עליו:

עשו, יגיעוהו בשליחות, כי מקום מושבו יקרא שדה אדום:

ג' זמנים יש ליעקב עם עשיו

ובדרך רמז יכוון הכתוב, לרמז שלשה זמנים שישתנו בהם בני עשו. הראשון, יהיו יעקב ועשו במדת האהבה, והוא אומרו **עשו אחיו**, וזה היה עד עת החורבן, והגם שהיה זמן שהיה אדום תחת יד ישראל, זה היה זמן מועט. והשני, זמן שנחרב הבית עד עת קץ, שעשו במעלה גדולה ואין מעלת ישראל נכרת לפניו, והוא שרמז באומרו ארצה שעיר בפת"ח תחת האל"ף, להראות מדרגה עליונה. והשלישי, בימים המקווים לנו שתהיה אדום ירצה (במדבר כד יח), והוא אומרו שדה אדום כשדה תחרש (ירמ' כ יח):

קִטְנֹתִי מִבֶּל הַחֲסָדִים וּמִבֶּל הָאֱמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת עֲבָדְךָ בִּי בְּמִקְלִי עֲבַרְתִּי אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְעַתָּה חַיִּיתִי לְשָׁנִי מַחְנוֹת: (לג, יא)

מהזולת – להיותו] בחיורי – וה' ישוב ירחמנו תמורת הנחסר. והנה מציאות זה הוא חצי נחמה לנגזל ולא נחמה שלימה, כי תמיד חושב בחסרונו אשר גזלו הגזלן, לשתי סיבות, האחת שיחשוב כי אם לא היה גזלו היה לו לחוספת הגזול והנוסף, והשני על כל פנים יכאב לבו על הגזלן אשר עשה והכלית. מה שאין כן אם יעשה ה' השלמת הגזילה מהגזלן עצמו, שיוציא בולעו מפיו, נחמה זו נחמה. והוא מה שעשה ליעקב שהיה משלם לו מנכסיו גזלן עצמו הוא לבן, דכתיב (לעיל לא ט) וַיֵּלֶךְ (ה') וַיֵּלֶךְ אֶת מִקְנֵה אֲבִיקָם וַיָּפֶן לִי, שהיה מוציא בולעו של לבן מפיו, ומחזיר ממנו של יעקב. והוא אומרו **ומבל האמת**, ונכון:

קטנתי וגו'. אומרו **מבל החסדים** ואחר כך **מבל האמת**, ומן הראוי היה לו להקדים האמת, ואחר כך החסד שהוא לפני משורת הדין. נתכוון לומר שחסד אל אין כח באלים לשלם לאל עליון, ואליו יקרא אמת, כי אין לו תשלום מאלים כאומרו (וייב לה ז) אִם יִדְקָק מֶה יִפְּגֹן לוֹ, וכפי זה יקרא **חסד של אמת**, על דרך אומרו ז"ל (בר"ר טו ה) 'חסד העשוי עם המתים קרוי של אמת':

עוד יכוין לומר שני פרטי הטובה, האחד **החסד** שנתחסד עמו ה' ברוב טוב, והשני שהעמידו בידו ולא נתנו ללבן לגזלו ולחוסמו, ושמר לו **האמת**, פירוש שהעמיד בידו את החסד. ויש כך לדעת כי לפעמים יתחסד ה' עם אדם, ויהיה נגזל

תפלת יעקב - שלא יעמוד לעשיו זכות אבות

הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו בִּי יֵרָא אֲנֹכִי אֹתוֹ פֶּן יִבְזֹא וְהִפְנִי אִם עַל בָּנִים: (לג, יב)

תוקפו ומעלתו, וצריך חוזק גדול להנצל ממנו, לזה התפלל שלא תעמוד לו זכות אבות. והוא אומרו **הצילני נא מיד אחי**, הגם שאף עשו ליעקב (מלאכי א ט), ואף על פי כן אני מתפלל. וכנגד בחינת גודל תוקפו אמר **מיד עשו**, וידוע הוא בנשא ורם:

מיד אחי וגו'. רש"י ז"ל פירש, אחי שאינו נוהג עמי כאח אלא כעשו הרשע. ולדבריו ז"ל לא היה לו לומר אלא 'מיד אחי עשו', ומוזב הדבר מיתור אומרו **עשו** כי אין לו אח זולתו. **אכן** נתכוין להתפלל להיות שהיו לעשו שתי בחינות התוקף, האחת לאל זכות יחזק, והשנית לאל גודל

גיד הנשה נאסרה מחמת שנתעקרה מהקדושה

עַל כֵּן לֹא יֵאָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנֶּשֶׂה אֲשֶׁר עַל בֶּהּ הִיָּרָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְגו': (לג, לב)

זה אין בו טעם (עי' חולין טו:), והוא סימן לבחינת הקליפה, כי אין זה טעם, כיון שנתעקרה קדושה ממנו. ויש בזה פשטים לומר אלא שהעיקר כמו שכתבתי:

על כן לא יאכלו וגו'. פירוש לאל שנזדעזע הגיד ממקור הקדושה ושלט בו הקליפה, בחינה זו בכל מקום שהיא, נטמאה, ואסרה הצורא כי הוא היודע. ותמצא סוד בזה, כי גיד

בחינת הקדושה שנקראת 'כל' - לא יחסר בה דבר

קח נא את ברכתי אשר הבאת לך בי חנני אלהים ובי יש לי כל ויפצר בו ויפח: (לג, יא)

'ויבא יעקב שלם'. וזכרנו זה כל האבות (ב"ב יז), אברהם צפ"ל (לעיל כד א), יצחק צפ"ל (לעיל כז לג), יעקב צפ"ל, וזה סודה. ומעתה נותן טוב טעם באומרו **קח נא את ברכתי וגו' בי חנני אלהים ובי יש לי כל**, והנחסר נשלם מעצמו:

עוד ירמוז באומרו **כל**, שהיא בחינת הקדושה שנקראת **כל**. ובחינה זו כשהיה מושגת באלים, אין החסרון עושה רושם, והחסר נשלם מעצמו, וכזכרנו ישראל כחול (לעיל כז יז), שהחסר נשלם מעצמו, והיא ברכת **כל**. והוא סוד (מ"א יז טו) **כל הקמח לא כלתה**, ועיין מה שפירשתי בפסוק (יח)

יעקב לא נחסר כלום מהדורו

וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם עִיר שָׂכָם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ בְּנֵעַן בְּבֹאֹ מִפְּדֵן אָרֶם וַיַּחֵן אֶת פָּנָיו הָעִיר: (לג, יח)

מנכסיו יעקב אבינו במנחה אשר נתן לעשו, השלים ה' חסרונו שחסר מנכסיו שהביא מפדן ארם, והוא אומרו **ויבא יעקב שלם וגו' בבואו מפדן וגו'**, פירוש שלם בנכסים כשיעור **בואו מפדן ארם**, והגם שניכה מהם במנחה גדולה, אף על פי כן ה' שלם לו, והיא ברכת כל שנתן לו ה', כמו שפירשתי למעלה:

ויבא יעקב שלם. צריך לדעת מה כוונתו באומרו **שלם**, ורבותינו ז"ל (שבת לג:) אמרו דרשות. עוד צריך לדעת כוונת הכתוב באומרו **בבואו מפדן ארם**, אין ידוע המכוון בזה. ורש"י ז"ל פירש כאדם האומר וכו' יעויין דבריו, ודבר זה ידוע הוא מסיפורים הקודמים: **אכן** נראה, כי יודיע הכתוב כי מה שחסר

פניני וחידושי אור החיים הק'

בני יעקב חיממו את שכם שימהר להמול

וְלִקְחָנוּ אֶת בְּתוּלָתוֹ וְהִלְכָנוּ: (ז', יז). עוד ירצה באומרו **ולקחנו את בתו**, נתכוונו להחם לבבו של חמור ושכם למהר לעשות דבר, כשיראו שהם מוליכין הבת ממנו, ימהר לעשות דבר, וינקמו נקמת הצדקת מזרע מריעים:

כוונת השבטים היתה להטיל חיתתם על כל האומות

וַיֹּאמְרוּ הַכּוֹזֵנִים יַעֲשֶׂה אֵת אֲחֻזָּתוֹ: (ז', לז). צריך לדעת מה תשובה זו עושה למיחוש יעקב על השמדתו הוא וביתו. ... או ירצה, להשיב כי אדרבא יסתכנו בין האומות כשיראו שבזוי אחד שלט בבת יעקב, ופעל ועשה כחפצו ורצונו, לא תהיה לשונאיהם תקומה בין העמים, ואדרבה בזה תהיה חתתם על העמים, וירעדו מפניהם:

כל בית עשו וגם עשו עצמו ישרפו באש של יעקב

וְאַלֶּה תִּלְדוּת עֲשׂוֹ הוּא אָדָם: (ז', לו). והזכיר בני עשו כי הם אדם, דכתיב (פס' יט) 'ואלה אלופיהם הוא אדם', לומר כי כלם ידלקו באש של בית יעקב, לצד שכלם נקראים **אדם** אשר נתן ה' לישראל, וגם עשו עצמו. והוא רמז בדברי רבותינו ז"ל (יב' נדרים פ"ג ה"ח) שאמרו 'עתידי עשו להתעטף בציצית ויבא וישב בין הצדיקים והקדוש ברוך הוא מושכו משם וכו' דכתיב (עובדיה ב' ז) ואם בין כוכבים וגו' משם וגו'', ע"כ:

למרות הבריחה פחדו מהם

וַיִּסְעוּ וַיְהִי חֵת אֱלֹהִים וְגו': (ז', לז). אולי שחידוש ישימיענו, כי הגם שנסעו משם וזה יגיד על ענף הבריחה, אף על פי כן **ויהי חתת** וגו'. או על זה הדרך, הגם שראו שמלטו מידם והלכו להם, אף על פי כן נפלה עליהם אימתה ולא רדפו, והסכימו על מליטתם:

הטעם שלא הזכיר 'חיים' אצל יצחק

וַיְהִי יָמֵי יִצְחָק וְגו': (ז', לח). טעם שלא הזכיר **חיים** ביצחק, כמנהג הכתוב באברהם (לעיל כה ז) ויעקב (לעיל מז כח), וגם ביוסף הזכיר חיים דכתיב (לעיל כג כ) 'ויחי יוסף'. ואולי כי להיות שמיום שגולד עד העקידה לא היתה לו בת זוג, ואמרו ז"ל (בר' יז ט) 'השרוי בלא אשה שרוי בלא חיים', ומעת העקידה אמרו ז"ל (בר' כה ז) שהתחילו לכהות עיניו, לזה לא הזכיר בו חיים. או אפשר, להיות שלא הביא עמו חיים עד העקידה, לא הזכיר בו חיים:

סיבות יציאת דינה מביתה

וַתֵּצֵא דִינָה בַת לָאָה אֲשֶׁר יִלְדָה לְיַעֲקֹב לְרֵאוֹת בְּבִנּוֹת הָאֶרֶץ: (ז', ח)

וַתֵּצֵא דִינָה וְגו'. טעם אומרו **בת לאה וגו'**, נתכוין הכתוב להודיע הסיבות אשר סבבו היציאה, והם במספר שלש. וזה הוא שיעור הכתוב, **וַתֵּצֵא דִינָה**, וטעם היציאה ללד היותה **בת לאה**, שאלו היתה בת רחל לא היתה יולאה, אלא ללד היותה בת לאננית (תנחומא ז), וילדתה ילדה במזגה וטבעה. סבה שניה, להיותה בת יחידה ליעקב, בת אחת בין הבנים, עוד להיותה בת יעקב יאל לא שם היתה בעולם, שבאמלעות זה עשה שכם מה שעשה, כאשר אצארכ. השלישית, **לְרֵאוֹת בְּבִנּוֹת הָאֶרֶץ**, על דרך אומרים ז"ל (פדר"א פל"ח) כי שכם הביא בנות הארץ סביב לאלה יעקב, והיו משחקים בכלי נבל וכו' ללאת דינה לקולם, וזו סיבה שלישית ללציאתה. וממולא דבר אחר יודע, שאלולי לא ידע שכם בדינה ללד היותה בת יעקב הרקום בעולם והיה לו שם בלדת בניו, לא היה עושה מעשהו:

הנאת הרשעים צער הוא לצדיקים

וַיִּרָא אֶת־הָאִתָּה שְׂכָם בֶּן חֲמוֹר הַחִוִּי נָשִׂיא הָאֶרֶץ וַיִּקַּח אֶת־הָאִתָּה וַיִּשְׁכַּב אִתָּה וַיַּעֲנֶנָּה: (ז', ט)

וישכב אותה וגו'. יתבאר על דרך אומרים ז"ל (יבמות קג). במעשה יעל ואמר רבי יוחנן שבע בעילות בעל אותו רשע באותו היום, שנאמר (שופטים ה כז) **בֵּין רְגֵלָיָהּ פָּרַע וכו'**, והא קא מתהניא מעבירה, אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים, שנאמר (בראשית לא כז) **הַשָּׂמֶר לָךְ פֶּן תִּדָּרַג עִם יַעֲקֹב מְטוֹב עַד רָע**. בשלמא רע לחיי, אלא טוב אמאי לא, אלא שמע מינה טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים, שהנחתם של רשעים לער הוא אצל הצדיקים. והוא אומרו **וישכב אותה**, הגם ששכב אותה כדרך איש ואשה, ומן הטבע שמהנה האשה, אף על פי כן לא מלבד שלא נהנית, אלא אדרבא ענוי היה לה, והוא אומרו **ויענה**. והיו הדברים נכרים זה שאין חפלה בו, והולך לדבר על לבה, דכתיב (פס' ג) **וַיִּדְבֹּר עַל לֵב וְגו':**

ב' עוולות עשה שכם בן חמור

וּבְנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן הַשָּׂדֶה בְּשִׁמְעָם וַיִּתְּעֲצְבוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּחֲרֻ לָהֶם מָאֵד כִּי נָבְלָה עָשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל לְשָׁכַב אֶת בַּת יַעֲקֹב וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה: (ז', י)

האנשים. והשני הוא ללד עקרת הדבר כדרך זה, שאפילו בין העמים הדומים בגדר הפחיתות, הוא דבר מגונה, והוא אומרו **וכן לא יעשה**, פירוש אפילו בין האומות, כאומרים ז"ל (בר' כ פ) 'שגדרו עממן האומות מן העריות'. וכנגד זה, אמר ויחר להם איך עשה דבר שאפילו ביניהם בלתי הגון הוא:

ויתעצבו וגו' כי נבלה וגו'. פירוש כי יש במעשה זה שני דברי כיעור, הראשון הוא אפילו אם היה לוקח אותה לו לאשה כדרך ארץ, אף על פי כן הוא חרפה להם ללאת בתם לאיש טמא, והוא אומרו אחר כך **כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב**, וכנגד פרט זה אמר **ויתעצבו**

וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים שְׁמֶךָ יַעֲקֹב לֹא יִקְרָא שְׁמֶךָ עוֹד יַעֲקֹב בִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל: (לה, י)

שמות נפשות, וה' שם שמות צִדְקָה (תהלים מו ט) ודרשו ז"ל (שם ז: [אל תקרי שמות אלל שמות] וכו'). והנה יַעֲקֹב יהיה שם נפש שהיתה לו, ולזה הגם שניתוסף בו רוח אלהים הנקרא יִשְׂרָאֵל, לא מפני זה אצל הראשון, והרי ישנם לראשון גם שני, ויכול הוא ליקרא יַעֲקֹב ואין ראוי שיעקר שמו הראשון לחלוטין, מה שאין כן אברהם כי גם אחר שינוי שמו לעילוי, לא נעקר שם הראשון כי יש בכלל אברהם אברהם, ולזה ילו האל לקרות לו בתמידות אברהם, ואין עקירה לראשון כי בכלל אברהם אברהם. ואולי כי זה רמז הכתוב בדברי הימים (א' ח כז) אֲבָרָם הוּא אֲבָרָהָם. וכפי זה אומרו לא יִקְרָא שְׁמֶךָ עוֹד וגו' פירוש לבד, אלא גם יִשְׂרָאֵל. גם דייק באומרו לא יִקְרָא שְׁמֶךָ עוֹד ולא אמר לא יִקְרָא עוֹד שְׁמֶךָ כמו שאמר באברהם (לעיל ח ה), והבן:

לא יִקְרָא שְׁמֶךָ וגו' בִּי אִם יִשְׂרָאֵל. כריך לדעת מה נשתנה יַעֲקֹב מאברהם, כי הקורא לאברהם אברהם עובר בעשה (ברכות יג), אצל הקורא לישראל יַעֲקֹב אינו עובר. והגם שרבותינו ז"ל (שם) אמרו כי יַעֲקֹב לאהריה קרא, ולמה לא נלמוד ממה לאהריה ליעקב הגם שאמר בו לא יִקְרָא ולאהריה, כמו כן באברהם:

ואולי כי לכל ששינה ה' דברו הטוב האמור ביעקב מהאמור באברהם, במה שאמר שְׁמֶךָ יַעֲקֹב, כי לא היה כריך לומר כן, כי מה חידש בזה באמרו שְׁמֶךָ יַעֲקֹב, אלא ודאי שנחבין לומר שם קבוע הוא לך:

אלא שריך לדעת טעמו של הקדוש ברוך הוא למה באברהם הקפיד על אברהם, ועל יַעֲקֹב לא הקפיד. ויראה כי יש טעם נכון, והוא למה שקדם לנו כי שמות בני האדם הם

טעם המורא של רחל

וַיְהִי בַּהֲקִשְׁתָּהּ בְּלִדְתָּהּ וַתֹּאמֶר לָהּ הַמִּיִּלֶדֶת אֵל תִּירָאִי בִּי גַם זֶה לָךְ בֶּן: (לה, יז)

הַמִּיִּלֶדֶת אֵל תִּירָאִי ממה שאת מתקשת בלידה שמא תסתכני, כי יש לך הריון משונה מהראשון, והוא אומרו בִּי גַם בתוספת ריבוי זה לך בֶּן, כאילו אמר כי גם בן זה לך:

עוֹד תרמוז על פי מה שידוע (גדה לא) כי המקשה לילד בבן זכר אינה מסתכנת, והמקשה לילד בת היא מסתכנת, לזה אמרה בִּי ודאי גַם זה לך בֶּן ולא תסתכני:

אל תראי בִּי גַם וגו'. כריך לדעת מה היא המורא שמבטיחתה עליו שלא תירא, ולכשנאמר כי אימות מות היו לה, במה מסירה ממנה המורא באומרה בִּי גַם זה וגו'. עוד כריך לדעת מה כוונתה באומרה גַם:

אבן יתבאר על דרך אומרים ז"ל (בר"ר פב ח) כי בנימין נולדו עמו שתי תאומות, מה שלא נולדו כן עם יוסף כי אם תאומה אחת, ע"כ. ולזה ויהי בהקשותה אמרה לה

היסודין בעוה"ז מרבים האוצר בעוה"ב

אַלֶּה בְּנֵי אֶצֶר בְּלֶחֶן וְזַעֲזֹן וְעָקֹן: (לו, כז)

ומלשון צהלה ופחד. ומוֹדִיעַ הכתוב כי היסורין הם עושים אורחות מלאים כל טוב למעלה באמצעותם, וכיסורי רבי אלעזר בן רבי שמעון בר יוחאי, שהיה קורא אותם בואו אחי וכו' (ב"מ פד:). ומעתה מי האיש החפץ חיים העליונים ולאזכר אורחות הטוב, ימאוס בעולם הזה ובתענוגיו, ויקבל עליו בלחן וזַעֲזֹן וְעָקֹן, תרגום כרה – עקא, לטוב לו כל הימים ולמלאות אורחותיו:

אלה בני אצור וגו'. ירמוז הכתוב על דרך אומרים ז"ל (ילקוט משלי תתקלד) 'אמרה תורה מפני מה צַנִּי עניים, אמר לה הקדוש ברוך הוא לְהַנְחִיל אֶהְיֶי יֵשׁ וְאֶלְתִּיהֶם תִּמְלֹךְ' (משלי ח כא), פירוש כי באמצעות יסוריהן צעולם הזה ירבה אצורם צעולם הבא. והוא אומרו אלה בני אצור, פירוש אותם שחפצים לאזכר אצור בטוב בנחאי, כריכין צעולם הזה לסבול יסורין, בלחן וגו'

ה' יאריך ימי הגאולה

וְאַלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאַרְצֵי אֲדוֹם לְפָנֵי מֶלֶךְ מֶלֶךְ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל: (לו, לח)

ותשרף, ואין כל הזולת מילתה. גם לקחת סימן לגאולה העתידה, כי יאריכו הימים, והראיה כי ה' מנה מלכי אדום שקדמו למלכי ישראל, וכמותם קדמו מלכי ישראל למלכותם אחר שפסקה אחר מלכים הרשומים בתורה, ומעתה כמו כן ימלכו ישראל כמנין אשר מלכו באדום ובגלות. והגם כי ששת אלפים עולם עומד (סנהדרין לא), יאריך ה' ימי טובה כאמרים ז"ל (שם נט:):

ואלה המלכים אשר מלכו בארצות אדום לפני מלך מלך לבני ישראל וגו'. יכין בזה למנות כל אשר נתחנן לאדום, או העמיד לה מלך וכדומה, כי הכל עומד לאבדון בנפול אדום, וכאומרים ז"ל (בר"ר פג ג) בצרה לפי שהעמידה מלך לאדום עתידה ללקות עמהם, דכתיב (ישעי' לז ח) וְצָח לִי צִבְיָהּ, ע"כ. גם שאר הערים, הגם שביני ביני קודם שיבא גואל כבי ישראל, יכנסו ברשות מלך אחר, יבואו בני ישראל בטענה קדומה ויוליאווה